

mBank – CASE Seminar Proceedings No. 162/2020

Zeszyty mBank – CASE Nr 162/2020

The European Union: State of play and prospects

Unia Europejska: stan i perspektywy

Janusz Lewandowski

CASE – Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych
CASE – Center for Social and Economic Research

mBank – CASE Seminar Proceedings are a continuation of BRE–CASE Seminar Proceedings, which were first published as PBR – CASE Seminar Proceedings

Zeszyty mBank – CASE są kontynuacją serii wydawniczej Zeszyty PBR – CASE i następującej po niej serii BRE Bank – CASE

CASE – Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych – Fundacja Naukowa
al. Jana Pawła II 61/212, 01–031 Warszawa

mBank SA
ul. Senatorska 18, 00–950 Warszawa

Scientific editor / Redakcja naukowa
Dr Ewa Balcerowicz

Series Coordinator / Sekretarz Zeszytów
Monika Rębała

Translation / Tłumaczenie
Nathaniel Espino

DTP
Katarzyna Godyń-Skoczylas

Keywords

European Union, Poland, reform, European Neighbourhood Policy, rule of law, COVID-19

Słowa kluczowe

Unia Europejska, Polska, reforma, Europejska polityka sąsiedztwa, praworządność, COVID-19

JEL codes

N44

ISBN 978-83-7178-696-9

Publisher / Wydawca

CASE – Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych – Fundacja Naukowa,
al. Jana Pawła II 61/212,
01–031 Warszawa

Disclaimer

The paper contains the views of its author and not of the institutions with which he cooperates.

Nota prawna

Tekst wyraża poglądy autora, a nie instytucji, z którymi jest związany.

Table of Contents

Spis treści

Introduction Wprowadzenie	5
1. The 2004 European Union expansion: a meeting of mismatched strengths Rozszerzenie Unii Europejskiej w 2004 r.: spotkanie nierównych potencjałów	6
2. Sixteen years of Polish EU membership, and what's next Szesnaście lat członkostwa Polski w Unii i co dalej	6
3. Where the EU finds itself now W jakim punkcie jest Unia Europejska	8
4. A decisive change in mood since 2007 Zdecydowana zmiana nastrojów od 2007 roku	10
5. Frustrated hopes for the European Neighborhood Policy Zawiedzione nadzieje polityki sąsiedztwa	10
6. What next? Not revolution, but evolution Co dalej? Nie rewolucja, lecz ewolucja	12
7. Changes are essential Zmiany są konieczne	14
8. How to protect the values the EU is built on Jak bronić wartości na których zbudowana jest Unia	15
A final note Uwaga końcowa	16
Afterword: The coronavirus Aneks: Koronawirus	17
Author's Biographical Note Nota bibliograficzna autora	18
The list of previous mBank – CASE Seminar Proceedings Lista poprzednich publikacji w tej serii wydawniczej	19

The European Union: State of play and prospects*

Unia Europejska: stan i perspektywy*

Introduction

I'd like to start with a question, which I'll answer myself: Why is there only one trans-national parliament in the world? Only one real one, chosen democratically in its member states.

The answer, which I'm happy to repeat, is: the transnational dimension of European democracy, symbolized by the European Parliament, is possible because Europe is the only continent that's something more than just a geographical space. That's because it has a common cultural memory and common values. Wherever young Europeans go to school, whether in Portugal, or in Estonia or, for example, on the Faroe Islands, they find out that first there were the ancient Greeks, and later Roman civilization. After that, our continent was very strongly marked by Christianity, the Renaissance, the Enlightenment. And then we learned the two tragic lessons of the 20th century: totalitarianism and two world wars. We "exported" these two wars into the world, and that's why they're called "World" wars, but they were born on our continent. The European Union is the conclusion of the good and bad sides of our history, but it's built on common memory. That doesn't exist on other continents, because nothing connects, for example, a Japanese citizen with a resident of Saudi Arabia. Culture is the mortar that binds our continent together, and that's why it was possible to create transnational institutions while respecting national identities, the density of which is greater on this modest piece of our planet than anywhere else.

Wprowadzenie

Chciałbym zacząć od pytania, na które sam odpowiem: dlaczego na świecie istnieje tylko jeden parlament ponadnarodowy? Tylko jeden prawdziwy, wybierany w państwach członkowskich w sposób demokratyczny.

Odpowiedź, którą chętnie powtarzam brzmi: ponadnarodowy wymiar europejskiej demokracji, symbolizowany przez Parlament Europejski, jest możliwy dlatego, że Europa to jest jedyny kontynent, który jest czymś więcej niż tylko przestrzenią geograficzną. Ma bowiem wspólną pamięć kulturową i wspólne wartości. Gdziekolwiek się uczą młodzi Europejczycy, czy to jest szkoła w Portugalii czy w Estonii albo, na przykład, na Wyspach Owczych, to się dowiedzą, że najpierw byli starożytni Grecy, później cywilizacja Rzymu. Później nasz kontynent bardzo mocno naznaczyło chrześcijaństwo, Odrodzenie, Oświecenie. A potem wzięliśmy dwie tragiczne lekcje XX wieku. Chodzi mi o totalitaryzmy i dwie wojny światowe. Myśmy te dwie wojny „wyeksportowali” w świat i dlatego nazywają się światowymi, ale narodziły się na naszym kontynencie. Unia Europejska jest wnioskiem z dobrych i złych stron aszej historii, ale jest zbudowana na wspólnej pamięci. Nie ma jej na innych kontynentach, bo nic nie łączy np. Japończyka z mieszkańcem Arabii Saudyjskiej. Kultura jest spoiwem naszego kontynentu i dlatego można było stworzyć instytucje ponadnarodowe przy poszanowaniu narodowych tożsamości, których zagęszczenie na tym skromnym kawałku naszej planety jest większe niż gdziekolwiek indziej.

* This text is based on Janusz Lewandowski's speech delivered at the 162nd mBank-CASE seminar in Warsaw. The transcript was edited by Ewa Balcerowicz and the final text was approved by the speaker.

* Tekst powstał na podstawie wystąpienia Janusza Lewandowskiego, wygłoszonego podczas 162. seminarium mBank-CASE w Warszawie. Pracę redakcyjną na transkrypcji wykonała Ewa Balcerowicz. Autor wystąpienia ją autoryzował.

1. The 2004 European Union expansion: a meeting of mismatched strengths

Since 2004 Poland has been part of the European Union. Two parts of the continent met after being divided by the sentence of Yalta. The expansion of the EU to include new member countries brought growth in the bloc's area by almost one-third, of its agricultural land by 40%, its population by 100 million, but its economic potential, measured in GDP, by just 5%. So two exceptionally mismatched strengths. A big area, a lot of agricultural land, a lot of population and just 5% of the national wealth! Despite this mismatch in strength, the new member countries managed quite well in the European Union.

But in fact, at the time when Poland and the other Central and Eastern European countries were entering the European community, the EU was running away from us. In two ways. First, in parallel with the accession process, the common currency was gathering serious momentum. The internal circle of the euro was formed. Second, the constitutional treaty was signed in Rome in 2004. At the time when we were boarding the EU train, it was accelerating; we sort of jumped on while it was already moving. That wasn't comfortable for us. Countries which had recently set out to make up for the time they had lost due to communism had to find their place in a Union that was accelerating, creating the eurozone and a European constitution. The constitution project, I believe, was an expression of the arrogance of the European elites toward the new member countries. For countries that had only recently regained true sovereignty, a constitution is something the domain of their own statehood. In the end, the idea of a transnational constitution failed in two national referenda. And rightly so, because it greatly stimulated Eurosceptic populism.

2. Sixteen years of Polish EU membership, and what's next

It's worth bearing in mind that our path to the EU faced opposition. The climate of the accession referendum in Poland in 2003 was saturated with demagoguery. It constantly returns, though the monsters-under-the-bed stories of the day were exaggerated. They sowed fears that we'd be flooded by food from the West; it's the opposite, we have a huge trade surplus in food. They stoked anxiety that foreigners would buy up our land. And this

1. Rozszerzenie Unii Europejskiej w 2004 r.: spotkanie nierównych potencjałów

Od 2004 r. Polska jest częścią Unii Europejskiej. Spotkały się dwie części kontynentu, rozdzielone na mocy wyroku Jałty. Rozszerzenie UE o nowe kraje członkowskie przyniosło wzrost powierzchni Unii o prawie 1/3, ziemi rolnej o 40 proc., liczby ludności o 100 mln, ale potencjału gospodarczego mierzonego PKB tylko o 5 proc. Spotkały się więc niezwykle nierówne potencjały. Duży obszar, dużo ziemi rolnej, dużo ludności i tylko ok. 5 proc. bogactwa narodowego! Pomimo nierównych potencjałów, nowe kraje członkowskie nieźle sobie poradziły w Unii Europejskiej.

A przecież w czasie, kiedy Polska i inne kraje Europy Środkowo-Wschodniej wkraczały do wspólnoty europejskiej, Unia nam uciekała. Uciekała na dwa sposoby. Po pierwsze, równoległe z procesem akcesyjnym rozkręcała się na dobre unia walutowa. Powstał wewnętrzny krąg euro. Po drugie, w roku 2004 podpisano w Rzymie tzw. traktat konstytucyjny. W czasie, gdy my wsiadaliśmy do unijnego pociągu, ten pociąg przyspieszał; wsiadaliśmy niejako w biegu. To była nasza niewyгода. Kraje, które niedawno ruszyły w poszukiwaniu straconego czasu – przez komunizm – musiały się odnaleźć się w Unii, która przyspiesza, tworząc strefę euro i europejską konstytucję. Projekt konstytucji europejskiej, moim zdaniem, był wyrazem arogancji elit europejskich wobec nowych krajów członkowskich. Dla krajów, od niedawna suwerennych, konstytucja to jest coś przypisane własnej państwowości. Ostatecznie, idea ponadnarodowej konstytucji przepadła w dwóch narodowych referendach. I dobrze, bo bardzo pobudzała eurosceptyczny populizm.

2. Szesnaście lat członkostwa Polski w Unii i co dalej

Warto przypomnieć, że nasza droga do Unii miała przeciwników. Klimat referendum akcesyjnego w Polsce w roku 2003 nasycony był demagogią. Ciągłe się odradza, chociaż ówczesne „strachy na Lachy” przekreśliła rzeczywistość. Siano lęki, że zaleje nas żywność z Zachodu, a jest odwrotnie i mamy olbrzymią nadwyżkę w handlu żywnością. Straszono, że zagranica wykupi naszą ziemię. I z tego straszenia wynikły bardzo niemądre regulacje dotyczące dzie-

fearmongering led to very unwise regulations on the patrimony of rural Poland. Meanwhile, there's no sign that foreigners are chomping at the bit to buy agricultural land in Poland. And Poles are buying up property on the other side of the Oder River, in Germany.

In summing up our 16 years in the EU, we have to state that we have reasons to be proud. All the other countries of Central and Eastern Europe could envy us for how well we have settled in to the EU – until 2015. First Jerzy Buzek broke the monopoly of the old member states on the presidency of the European Parliament. It's worth remembering that he won more votes than any previous candidate. His election was a demonstration of respect for an individual, but also for our country. In turn, Donald Tusk took up the position of European Council president, which was created along with the entry into force of the Lisbon Treaty.¹ This was also beyond the wildest dreams of the “new” countries. I have the satisfaction of adding to Poland's achievements as the EU Budget Commissioner. In a shrinking budget for the entire EU, the n+3 rule is built in, which means financial programs from the 2014–20 Financial Framework can be executed as late as 2023. Meaning the local governments elected in the fall of 2018 will be benefitting for the full length of their term from the EU budget for Poland that was won by the PO-PSL coalition. So I repeat: Poland has settled in incredibly well in the European home. Until the current government's program of “good change.”

Our position in the EU changed radically after 2015. Former Prime Minister Beata Szydło, who won a record number of votes in Poland in the May 2019 European Parliament elections, twice failed to win enough votes to chair a Parliamentary committee.² In turn, Zdzisław Krasnodębski was the only candidate for vice president of the Parliament who failed to receive enough votes.³ Janusz Wojciechowski, Poland's candidate for agriculture commissioner, didn't win a positive recommendation after his first hearing, and earlier, attempts had been made to force him onto the European Accounting

dziczenia ojcowizny na polskiej wsi. Tymczasem nie widać, by cudzoziemcy palili się do wykupu ziemi rolnej w Polsce. Za to Polacy wykupują nieruchomości po drugiej stronie Odry.

Podsumowując 16 lat członkostwa w Unii, musimy stwierdzić, że mamy powody do dumy. Wszystkie inne kraje Europy Środkowo-Wschodniej mogły nam zazdrościć tego, jak się Polska dobrze odnalazła w Unii Europejskiej – aż do roku 2015. Najpierw Jerzy Buzek złamał monopol starych krajów członkowskich na prezydenturę parlamentu europejskiego. Warto przypomnieć, że w głosowaniu otrzymał więcej głosów niż dotychczasowi kandydaci. Jego wybór był przejawem szacunku dla osoby, ale także dla naszego kraju. Z kolei Donald Tusk objął funkcję szefa Rady Europejskiej, która się pojawiła wraz z wejściem w życie traktatu lizbońskiego.¹ To też było poza zasięgiem marzeń „nowych” krajów. Mam satysfakcję, że zwiększyłem polskie zdobycze jako komisarz Unii Europejskiej ds. budżetu. W malejącym budżecie dla całej Unii na lata 2014-20, Polska zyskała 500 mld zł i jest to historyczny rekord. Nie do pobicia. Dobra wiadomość jest taka, że te fundusze będą konsumowane do roku 2023, bo w system budżetowy UE jest wbudowana zasada n+3, co oznacza, że, programy finansowane z Perspektywy Finansowej 2014-20 można realizować aż do roku 2023. Czyli samorządy, wybrane na jesieni 2018 r. przez całą swoją kadencję będą jeszcze korzystać z tego budżetu unijnego wywalczonego dla Polski przez koalicję PO-PSL. Dlatego powtórzę: Polska znakomicie odnalazła się w europejskim domu. Aż do czasu „dobrej zmiany”.

Nasza pozycja w Unii zmieniła się radykalnie po roku 2015. Była premier Beata Szydło, która dostała rekordową liczbę głosów w Polsce w wyborach do europarlamentu (26 maja 2019 r.), dwukrotnie nie uzyskała dostatecznej liczby głosów w wyborach na szefową komisji Parlamentu Europejskiego². Z kolei Zdzisław Krasnodębski był jedynym kandydatem na wiceprzewodniczącego Parlamentu Europejskiego, który nie uzyskał odpowiedniej liczby głosów³. Janusz Wojciechowski, kandydat Polski na stano-

1 The Lisbon Treaty took effect on December 1, 2009. Former Belgian Prime Minister Herman Van Rompuy was chosen as the first EC president, holding the office for two 2.5-year terms (from December 1 2009 through November 30 2014). Donald Tusk took the office of European Council president on December 1 2014 and held it for two terms, until November 30 2019. On July 2 2019, the European Council selected former Belgian Prime Minister Charles Michel as Tusk's successor.

2 The EP Employment and Social Affairs Committee.

3 A total of 14 deputy speakers were elected.

1 Traktat z Lizbony wszedł w życie 1 grudnia 2009 r. Na pierwszego przewodniczącego RE został wybrany Herman Van Rompuy (b. premier Belgii), który sprawował tę funkcję przez dwie 2,5 letnie kadencje (od 1 grudnia 2009 do 30 listopada 2014 r.). Donald Tusk objął urząd przewodniczącego Rady Europejskiej 1 grudnia 2014 r. i sprawował go także przez dwie kadencje, do 30 listopada 2019 roku. Na następcę D. Tuska 2 lipca 2019 roku Rada Europejska wybrała b. belgijskiego premiera Charlesa Michela (przyp. red.).

2 Chodzi o komisję zatrudnienia i spraw społecznych PE (przyp. red.).

3 Łącznie wybrano 14 wiceprzewodniczących PE (przyp. red.).

Tribunal despite opposition from parliament. I'll add the numerous debates and resolutions in defense of civil liberties in Poland. If during the same European Parliament session there is a discussion of threats to human rights in Honduras, Pakistan, Nigeria and Poland, it's no reason for our country to be proud. This is the new face of Poland. Something very bad has happened. Trust is built up over a long time, but lost quickly. In the corridors of the European Commission in Brussels and the European Parliament in Strasbourg, I increasingly hear: "Why did we need this whole expansion?" This is our loss: not only one of reputation, but more and more a tangible, material one.

3. Where the EU finds itself now

At the moment, the EU is dominated by a fashion for pessimism and gloomy prognostications, which has a long tradition in Europe. It started 100 years ago with Oswald Spengler's famous *Decline of the West*,⁴ and today there are many prophesying the twilight of European integration. A great exaggeration!

Of course the EU has its flaws, and doesn't meet many expectations, but it's a fact that the creation of a transnational community freed an entire generation of Europeans from their existential fears related to the experience of world war and totalitarianism. All praise to the "founding fathers" of the Coal and Steel Community, which was the seed of today's European Union. On the other side of the Atlantic, until the times of President Donald Trump, we had in the U.S. a positive integrator, which provided support and encouragement. The negative integrator for Europe was always the Soviet threat, because it gave rise to awareness that the Western democracies are safe together, not alone.

For several reasons, these fears have unfortunately returned and are feeding European populism. We have fears related to economic uncertainty, particularly in southern Europe, hit by the crisis incorrectly known as the eurozone crisis. The 2008 global financial crisis had

4 In Spengler's (1880-1936) first volume, published in 1917, the German philosopher of culture and history proclaimed the fall of the Western culture of his day. The book won huge popularity, but it also met, then and later, with criticism from the academic community.

wisko komisarza ds. rolnictwa, w pierwszym przesłuchaniu nie dostał pozytywnej rekomendacji europarlamentu, a wcześniej był forsowany do Europejskiego Trybunału Obrachunkowego wbrew negatywnej opinii tego parlamentu. Dodam do tego liczne debaty i rezolucje w obronie wolności obywatelskich w Polsce. Jeżeli na jednej sesji Parlamentu Europejskiego dyskutuje się o zagrożeniach dla praw człowieka w Hondurasie, w Pakistanie, Nigerii i w Polsce, to nie jest dla naszego kraju powód do chwały. To jest ta nowa twarz Polski. Uważam, że stało się coś bardzo złego. Długo pracuje się na zaufanie, ale szybko się je traci. Na korytarzach siedzib Komisji Europejskiej w Brukseli i Parlamentu Europejskiego w Strasburgu słyszę coraz częściej: po co nam było to całe rozszerzenie. Na tym polega ta strata, nie tylko wizerunkowa, ale coraz bardziej namacalna, materialna.

3. W jakim punkcie jest Unia Europejska

Obecnie w Unii panuje moda na pesymizm i ponure przepowiednie, co w Europie ma długą tradycję. Zaczęło się 100 lat temu od słynnego Zmierzchu Zachodu Oswalda Spenglera⁴, a dzisiaj jest wielu wróżbitów zmierzchu europejskiej integracji. Wielka przesada!

Oczywiście Unia ma wady i nie spełnia wielu oczekiwań, ale jest faktem, że powstanie wspólnoty ponadnarodowej uwolniło całe pokolenie Europejczyków od egzystencjalnych lęków, które wiązały się z doświadczeniami wojny światowej i totalitaryzmem. Chwała „ojcom założycielom” Wspólnoty Węgla i Stali, która była zalążkiem dzisiejszej Unii Europejskiej. Po drugiej stronie Atlantyku, aż do czasów prezydenta Trumpa, mieliśmy w USA integratora pozytywnego, bo sprzyjał i zachęcał. Negatywnym integratorem Europy było zawsze zagrożenie sowieckie, bo rodziło świadomość, że zachodnie demokracje są bezpieczne razem, a nie osobno.

Z kilku powodów te lęki niestety wróciły i karmią europejski populizm. Mamy lęki związane z niepewnością ekonomiczną, zwłaszcza na południu Europy, dotkniętym kryzysem, niesłusznie nazywanym kryzysem strefy euro. Globalny kryzys finansowy miał w roku 2008 swe źródło po drugiej stronie Atlantyku, a w Europie mocno uderzył

4 W opublikowanym w 1917 r. pierwszym tomie pracy Oswald Spengler (1880-1936), niemiecki filozof kultury i historii wyrokował o upadku współczesnej mu kultury zachodniej. Praca zyskała wówczas ogromną popularność, ale spotkała się także wtedy i później z krytyką środowiska naukowego. (przyp. red.).

its source on the other side of the Atlantic, and in Europe it hit Iceland and Great Britain hard – countries that aren't members of the eurozone. The economic fears have been aggravated by cultural ones, which happened when from the economic crisis we slid into a migration crisis. Aside from the cultural threat, at a certain moment we had a very stark terrorist threat. I'll point out only that the bloody terrorist attack in Brussels took place in a Metro station barely 150 meters from the European Parliament.⁵

So the fears returned, which nourish the populist prescription for saving Europe – salvation through a return to nation-states. Its adherents claim that only nation-states are able to defend their citizens. This narrative is present in Poland as well, where the argument of defending traditional values and the Polish family is presented just as strongly as that of security.

During the economic and migration crisis, euro-populism was on the offensive, dictating the agenda for the public debate. I was truly frightened in 2016, when I awoke on June 24 and learned the result of the British referendum. We had expected that, just like the hapless initiator of the referendum, Prime Minister David Cameron, a majority of Britons would support remaining in the EU. It turned out differently.⁶ A few months later, Donald Trump won the U.S. presidential election....

5 The attack, actually a series of three coordinated terrorist bombings, was carried out in Brussels on the morning of March 22, 2016. Two of them happened at the Zaventem airport; the third, at the Maelbeek/Maalbeek Metro station. They claimed the lives of 32 victims and three suicide bombers, wounding more than 316 people. Islamic State took credit for the attacks, the bloodiest act of terrorism in Belgian history.

6 The referendum Cameron promised to UK voters took place on June 23 2016, and the question was: "Should the United Kingdom remain a member of the European Union or leave the European Union?" Turnout was 72.2%. Against the government's recommendation to remain "in a reformed European Union," the majority of voters (51.89%) chose to leave. Though the referendum wasn't binding, Prime Minister Theresa May, Cameron's successor (and herself a supporter of EU membership) declared that she would respect the will of the majority and started the multi-year Brexit process.

w Islandię i Wielką Brytanię – kraje, które nie są członkami strefy euro. Lęki ekonomiczne uzupełniły lęki kulturowe, co stało się wtedy, kiedy z kryzysu ekonomicznego przeszliśmy w kryzys migracyjny. Oprócz zagrożenia kulturowego w pewnym momencie mieliśmy bardzo ostre zagrożenie terrorystyczne. Przypomnę choćby, że krwawy zamach terrorystyczny miał miejsce w Brukseli na stacji metra, zaledwie 150 metrów od siedziby Parlamentu Europejskiego.⁵

Zatem wróciły lęki, które żywią populistyczną receptę zbawienia Europy - zbawienia poprzez powrót do państw narodowych. Jak twierdzą jej wyznawcy, tylko państwa narodowe są w stanie obronić swoich obywateli. Taka narracja jest obecna również w Polsce, przy czym równie mocno, jak bezpieczeństwo, stawiany jest argument obrony naszych tradycyjnych wartości, polskiej rodziny.

W czasie kryzysu gospodarczego i migracyjnego euro-populizm był w ofensywie i dyktował agendę debaty publicznej. Ja się naprawdę przestraszyłem w 2016 roku, gdy obudziłem się 24 czerwca i dowiedziałem o wynikach referendum w Wlk. Brytanii. Spodziewaliśmy się, podobnie jak nieszczęsny inicjator tego referendum, premier Cameron, że Brytyjczycy opowiedzą się w swojej większości za pozostaniem w UE. Okazało się, że jest inaczej⁶. Kilka miesięcy później wybory prezydenckie w USA wygrał Donald Trump...

5 Zamach, a właściwie seria trzech skoordynowanych terrorystycznych zamachów bombowych została przeprowadzona w Brukseli 22 marca 2016 rano. Dwa z nich miały miejsce na lotnisku w Zaventem, trzeci - przy stacji metra Maelbeek/Maalbeek. W atakach zginęły 32 osoby i trzech zamachowców samobójców, a ponad 316 osób zostało rannych. Do zamachów przyznała się organizacja Państwo Islamskie. Zamachy te były najkrwawszym aktem terroryzmu w historii Belgii. (Przyp. red.)

6 Referendum obiecanie Brytyjczykom przez premiera Camerona odbyło się 23 czerwca 2016 r., a pytanie referendalne brzmiało: „Czy Wlk. Brytania powinna pozostać członkiem Unii Europejskiej czy opuścić Unię Europejską?” (Should the United Kingdom remain a member of the European Union or leave the European Union?). Frekwencja wyniosła 72,2 proc. Wbrew rekomendacji rządu, by pozostać „w zreformowanej Unii” większość głosujących (51,89 proc.) opowiedziała się za wyjściem. Choć referendum nie było wiążące, premier Theresa May, następczyni Camerona (i sama zwolenniczka członkostwa w UE) oświadczyła, że uszanuje wolę większości narodu i rozpoczęta wieloletni proces „Brexitu”. (przyp. red.)

4. A decisive change in mood since 2007

The year 2016 was one where in many European states – from France, through Italy, to the Netherlands and Scandinavia – proponents of exiting the EU came to the fore. That's no longer the case! The experience of Brexit is so severe, so instructive, that even those who wanted to leave the EU, such as Marine Le Pen, today want to "cure" the bloc from the inside. The next year, 2017, turned out to be the year of European sobriety. Brexit demonstrated what miseries are brought by lying propaganda and political decisions with the participation of Russian trolls. I happen to know how much the Brexiteers lied to the voters about financial settlements between the UK and the EU. Britain had its rebate and drew billions from the EU budget, in particular for its wonderful universities. It's no victory for democracy when poorly informed people vote. A referendum based on lies is a defeat for democracy.

So 2017 brought a certain sobering up. Of course we have real problems in the EU, but this is no reason to speak of the decline of the EU. The real problem is the aging of Europe. The median age (a different measure than the average) in Europe is 45, while in Africa it's 21. The second-fastest-aging continent after Europe is South America, with a median age of 40. Other continents are younger. At the start of the 20th century, 25% of the world's population lived in Europe, meaning in 1900 every fourth person resided on the continent. Today Europeans are 6% of the global population, and this share will shrink. This must be accompanied by a drop in the EU's share in global output. Today – excluding the UK – this stands at 22% (including the UK would add another 4 percentage points). But this isn't a situation that justifies laying out dark scenarios for European integration. On the contrary: I believe there are more and more reasons why we should stay together. First of all, our "vacation" from geopolitics has ended, because we live in troubled times.

5. Frustrated hopes for the European Neighborhood Policy

This return of geopolitics is most visible in the European Union's near neighborhood. The EU invested a great deal

4. Zdecydowana zmiana nastrojów od 2017 r.

2016 to był rok, w którym w wielu państwach europejskich – od Francji przez Włochy po Holandię i Skandynawię – do głosu doszli zwolennicy wyprowadzenia swoich krajów z Unii Europejskiej. Tego już nie ma! Doświadczenie brexitu jest tak dotkliwe, tak pouczające, że nawet ci, którzy chcieli występować z Unii – jak Marie Le Pen – w tej chwili chcą „uzdrowić” Unię od środka. Rok 2017 okazał się rokiem europejskiej trzeźwości. Brexit zademonstrował jakie nieszczęścia szykuje kłamliwa propaganda i polityczne wybory z udziałem rosyjskich trolli. Ja akurat wiem, jak bardzo zwolennicy wyjścia Wlk. Brytanii z UE okłamywali Brytyjczyków w kwestii rozliczeń finansowych pomiędzy Wielką Brytanią a Unią Europejską. Brytyjczycy mieli i rabat i czerpali miliardy z unijnego budżetu, zwłaszcza na swoje wspaniałe uczelnie. To nie jest zwycięstwo demokracji, gdy głosują ludzie źle poinformowani. Referendum oparte na kłamstwie jest porażką demokracji.

Rok 2017 przyniósł więc pewne otrzeźwienie. Oczywiście, mamy w Unii realne problemy, jednakże to nie jest powód, żeby mówić o zmierzchu Unii Europejskiej. Rzeczywistym problemem jest starzenie się Europy. Mediana wieku (która jest inną miarą niż średnia) w Europie wynosi 45 lat, podczas gdy w Afryce 21 lat. Drugim po Europie, najszybciej starzejącym się kontynentem, jest Ameryka Północna, z medianą wieku wynoszącą 40 lat. Inne kontynenty są młodsze. Na początku XX wieku w Europie żyło 25% ludności świata, czyli w 1900 r. co czwarty człowiek mieszkał w Europie. Teraz Europejczycy stanowią 6% ludności świata i ten odsetek będzie się kurczył. Musi temu towarzyszyć spadek udziału Unii Europejskiej w produkcji globalnej. Aktualnie udział ten – bez Wlk. Brytanii – wynosi 22 proc. (z Wlk. Brytanią byłoby o 4 punkty procentowe więcej). Ale nie jest to sytuacja, która usprawiedliwia kreślenie złowrogich scenariuszy dla integracji europejskiej. Odwrotnie, uważam, że jest coraz więcej powodów, byśmy byli razem. Przede wszystkim skończył się 'urlop' od geopolityki, bo czasy są teraz niespokojne.

5. Zawiedzione nadzieje polityki sąsiedztwa

Ten powrót geopolityki jest najbardziej widoczny w sąsiedztwie Unii Europejskiej. Unia dużo zainwestowała

in its so-called European Neighborhood Policy (ENP).⁷ This neighborhood has two dimensions. One is the eastern neighbors, the other is the neighbors on the other side of the Mediterranean. On the financial side, both of these groups are treated the same, meaning that the same instrument is used for Arab countries and Moldova or Ukraine. The intention of the ENP was to create a “ring of friends”: building friendly surroundings for the European Union. (The point of the programs for the EU’s eastern and southern neighbors was financial support for bilaterally agreed-upon action plans and priorities for the partnership.)⁸ In its discussion on future multiannual financial frameworks (the EU’s budgets) for 2021–2027, the European Parliament in 2018 conducted a review of the structure and financing of EU external financing instruments up to that point. The report recommended better application of the “more for more” approach, meaning to encourage more effective actions in programs executed as part of the neighborhood policy by supplying greater funds. I was a firm supporter of presenting the issue this way, and not writing checks for nothing, meaning EU financing without clear progress by Arab countries on the path to democracy, and civilizing the rules of economic interaction.

Brussels was greatly disappointed by the Arab Spring of 2011, meaning the approach by our neighbors across the Mediterranean toward our standards. There was even an attempt to shift European funds from the Eastern Partnership⁹ to the south. Here I’ll share my personal experiences from that time. At the European Commission, we had daily reviews of social media from the Arab world. The youth of Tunisia, later of Egypt,

w tzw. Europejską politykę sąsiedztwa (EPS; ang. European Neighbourhood Policy – ENP)⁷. Sąsiedztwo to ma dwa wymiary. Jedno to jest sąsiedztwo wschodnie, drugie to sąsiedztwo z krajami po drugiej stronie Morza Śródziemnego. Od strony finansowej oba te sąsiedztwa traktowane są tak samo, to znaczy, że ten sam instrument służy krajom arabskim i Mołdawii, czy Ukrainie. Intencją polityki sąsiedztwa było stworzenie ‘kręgu przyjaciół’ (*ring of friends*), czyli budowanie przyjaznego otoczenia dla Unii Europejskiej. (Meritum programów dla wschodnich i południowych sąsiadów UE było wspieranie finansowe uzgodnionych dwustronnie planów działania i priorytetów partnerstwa – przyp. red.)⁸. Parlament Europejski w ramach dyskusji na temat przyszłych wieloletnich ram finansowych (czyli budżetu UE) na lata 2021–2027 zrobił w 2018 roku przegląd dotychczasowej struktury i funkcjonowania unijnych instrumentów finansowania zewnętrznego. W sprawozdaniu z tego przeglądu pojawiła się rekomendacja, by lepiej stosować podejście „więcej za więcej”, czyli zachęcać do skuteczniejszych działań w programach realizowanych w ramach polityki sąsiedztwa poprzez dostarczanie większych funduszy. Ja byłem zdecydowanie zwolennikiem takiego stawiania sprawy, a nie wypisywania czeków za nic, czyli unijnego finansowania bez wyraźnych postępów krajów arabskich na drodze demokracji i cywilizowania zasad obrotu gospodarczego.

Bruksela miała wielkie złudzenia co do Arabskiej Wiosny roku 2011, czyli zbliżenia naszych sąsiadów z drugiej strony Morza Śródziemnego do naszych standardów. Była nawet próba przeniesienia funduszy europejskich z Partnerstwa Wschodniego (PS)⁹ na południe. Podzielił się

7 The ENP is a political instrument of EU foreign policy toward neighboring countries. For more on its origins, history and particular instruments, see: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/170/europejska-polityka-sasiedztwa>

8 “They seek to develop democratic, socially equitable and inclusive societies, to promote economic integration and to improve the movement of people across borders”: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/170/europejska-polityka-sasiedztwa>

9 This is the official name for the ENP regional program for the EU’s eastern neighbors (Armenia, Azerbaijan, Belarus, Georgia, Moldova and Ukraine), begun in 2009. The program for neighbors from the Mediterranean basis (15 countries: Albania, Algeria, Bosnia & Herzegovina, Egypt, Israel, Jordan, Lebanon, Mauritania, Monaco, Montenegro, Morocco, Palestine, Syria – whose membership was suspended as a result of the civil war – Tunisia and Turkey) under the name Union for the Mediterranean was initiated in 2008 and is a continuation of the previous program, Euromed. (See: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/170/europejska-polityka-sasiedztwa>)

7 ENP jest instrumentem polityki zagranicznej Unii Europejskiej wobec krajów sąsiednich (przyp. red.). O jej początkach, założeniach, historii i szczegółowych instrumentach zob. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/170/europejska-polityka-sasiedztwa>

8 „Ich celem jest rozwijanie demokratycznych, sprawiedliwych społecznie i integracyjnych społeczeństw, wspieranie integracji gospodarczej i ułatwienia w ruchu transgranicznym” (za: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/170/europejska-polityka-sasiedztwa>).

9 Tak się oficjalnie nazywa program regionalny ENP dla wschodnich sąsiadów UE (Armenii, Azerbejdżanu, Białorusi, Gruzji, Mołdawii i Ukrainy) rozpoczęty w 2009 roku. Program dla sąsiadów z basenu Morza Śródziemnego (15 państw: Albanii, Algierii, Bośni i Hercegowiny, Egiptu, Izraela, Jordanii, Libanu, Mauretanii, Czarnogóry, Monako, Maroka, Palestyny, Syrii – której członkostwo zostało zawieszony z powodu wojny domowej, Tunezji i Turcji) pod nazwą „Unia dla Śródziemnomorza” został zainicjowany w 2008 r. i stanowi kontynuację poprzedniego programu pn. Euromed. (przyp. red. na podstawie <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/170/europejska-polityka-sasiedztwa>)

were banding together on social media, organizing various actions. This was probably the first such online mass movement. It's interesting that for these young people, the majority of them shaped by the culture of Islam, the good life they dreamed of wasn't America, the American way of life. The model wasn't their own countries, either. These young people from the Arab countries were impressed by the European way of life. That's why if new European Commission President Ursula von der Leyen is criticized for designating Margaritis Schinas as her vice president for cultivating the European way of life, I reply that I personally believe that there is such a thing as the European way of life, and that I categorically support its cultivation.

Getting back to the European Union's neighborhood: our financial investments haven't delivered the expected fruits. We have a conflagration in Ukraine and a crisis in Moldova, and earlier in Georgia. The Arab Spring didn't give birth to Arab democracy, and what's worse, a side effect was the tragic civil war in Syria and Lebanon, which caused the 2015 migration crisis. An industry has emerged of smuggling people from sub-Saharan Africa, made possible because Libya de facto does not exist as a state or an EU partner. Rather than the expected "ring of friends," to the south and east we have a "ring of fire." One more reason not to try to face these challenges individually in troubled times; to stick together. No more vacation from geopolitics! Only together can we achieve security for future generations of Poles, especially as the current president of the United States wishes the European Union ill, and treats NATO as an export market, not a euro-Atlantic alliance in the defense of democracy. This wasn't the case earlier. But the obvious conclusions are denied in Budapest and Warsaw, and ever more strongly in Rome.

6. What next? Not revolution, but evolution

I'll start by professing my faith in European integration's resistance to crises, in spite of the naysayers. Second, we don't need to reinvent the European Union all over again. There are claims that the EU in its current form is "cold," bureaucratic; that it's not a community that's close to the people. Or in fact that it's far from its citizens, and thus it has to be reinvented.

tu moimi osobistymi doświadczeniami z tamtego okresu. Mieliliśmy wówczas w Komisji Europejskiej codzienne podglądy mediów społecznościowych ze świata arabskiego. Młodzież tunezyjska, później egipska, skrzykiwała się w mediach społecznościowych, organizując różne akcje. To chyba było pierwsze takie internetowe pospolite ruszenie. Ciekawe, że tych młodych ludzi, w większości uformowanych w kulturze islamu, dobre życie (good life), o którym marzyli, to nie była Ameryka, nie „american way of life”. Wzorem nie były także własne kraje. Tym młodym ludziom z krajów arabskich imponował europejski model życia. Dlatego, jeżeli nowa szefowa Komisji Europejskiej, Ursula von der Leyen jest krytykowana za to, że wyznaczyła Margaritisa Schinasa na swego zastępcę odpowiedzialnego za pielęgnowanie europejskiego stylu życia, to odpowiem, że ja osobiście uważam, że jest coś takiego jak europejski sposób życia i jestem kategorycznie zwolennikiem tego, by europejski model życia pielęgnować.

Wracając do sąsiedztwa Unii Europejskiej: nasze finansowe inwestycje nie dały oczekiwanych owoców. Mamy pożar na Ukrainie i kryzys w Mołdawii, a wcześniej w Gruzji. Arabska Wiosna nie zrodziła arabskiej demokracji, a co gorsza, jej ubocznym skutkiem była tragiczna wojna domowa w Syrii i w Libii, co spowodowało kryzys migracyjny roku 2015. Rozwinął się prawdziwy przemysł szmuglowania ludzi u z Czarnej Afryki, możliwy dlatego, że Libia, jako państwo i partner Unii de facto nie istnieje. Zamiast oczekiwanego „ring of friends”, na wschodzie i na południu, mamy „ring of fire”. Jeszcze jeden powód, by nie stawać osobno wobec tych wyzwań, w niespokojnych czasach; by być razem. Koniec urlopu od geopolityki! Tylko razem zyskujemy bezpieczeństwo dla przyszłych pokoleń Polaków, zwłaszcza, że obecny prezydent Stanów Zjednoczonych źle życzy Unii Europejskiej, a NATO traktuje jako rynek zbytu, a nie jako euroatlantycki sojusz w obronie demokracji. Tego wcześniej nie było. Tyle, że te oczywiste wnioski są negocjowane w Budapeszcie, Warszawie i coraz silniej w Rzymie.

6. Co dalej? Nie rewolucja, lecz ewolucja

Zacznę od wyznania wiary w kryzysową odporność integracji europejskiej, na przekór czarnowidzom. Po drugie, nie należy Unii Europejskiej wymyślać na nowo. Pojawiają się takie głosy, że Unia w obecnej postaci jest 'zimna', biurokratyczna, że nie jest wspólnotą bliską ludziom. Przeciwnie – że jest daleka od obywateli, i że w związku z tym należy ją wymyśleć na nowo.

I don't agree with this, for one simple reason. Western democracy is governed by the law of evolution, not revolution. The revolution was supposed to be the European Constitution;¹⁰ evolution is the Lisbon Treaty.¹¹ Things are added here and there, drawing on experience and recognizing new threats. But we must respect the wisdom of what has already taken root thanks to the path of trial and error.

We should not think about the future of the EU in categories of *finalite* – the end state. Particularly as the ultimate vision is suggested by proponents of a European federation. Talking about the EU in categories of *finalite* was in fashion at the end of the 20th century. It still has a few supporters, such as Joschka Fischer and Guy Verhofstadt, but that's the past. The vision of a transnational state doesn't chime with the current mood. It provides ammunition to the Eurosceptics. It's unrealistic, because there is no European nation, and there never will be. There is an American nation, a "melting pot" of those who arrived from all the corners of the world in the hopes of a better life. But even the wonderful and exceptionally respected Bronisław Geremek¹² never identified a European nation

10 Work on it began in 2000; it wasn't easy, and the process ended on October 29 2004 with the signing in Rome of the so-called Treaty establishing a Constitution for Europe. The process of ratifying the treaty was to conclude on November 1, 2006. Its adoption or rejection by the member countries was to be decided by referenda or by national parliaments in each country. The entire ratification procedure broke down when the treaty was rejected in referenda in France (May 29, 2005) and the Netherlands (June 1, 2005). The idea of reforming the EU came up again in 2006, when Nicolas Sarkozy, then the French minister of internal affairs, proposed selecting the uncontroversial elements of the European Constitution and preparing a new treaty reforming the EU. That document became popularly known as the Lisbon Treaty.

11 Officially known as the Treaty of Lisbon, signed – as an international treaty – by the member states' governments on December 13 2007 in Lisbon. The Treaty of Lisbon took effect on December 1 2009, amending the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. The Lisbon Treaty, which introduced elements including the reform of EU institutions, is informally known as the "Reform Treaty."

12 Bronisław Geremek, Polish historian and politician (1932–2008), was a prominent adviser to Lech Wałęsa (then leader of the Solidarity labour movement), and a key negotiator in laying the groundwork for the national elections (1989) that brought Solidarity to power. Later, as Poland's foreign minister (1997–2000), he signed the agreement that brought the country into NATO in 1999. Geremek served (1989–2001) as a representative in Poland's parliament and as a member (2004–08) of the European Parliament.

Nie zgadzam się z tym, z prostego powodu. Demokracja zachodnia rządzi się prawem ewolucji, a nie rewolucji. Rewolucją miała być konstytucja europejska¹⁰, ewolucją jest traktat lizboński¹¹. Tu i ówdzie coś się dodaje, czerpiąc z doświadczenia i rozpoznania nowych wyzwań. Trzeba jednak uszanować mądrość tego, co zostało już zakorzenione na drodze prób i błędów.

O przyszłości Unii nie powinno się myśleć w kategoriach tzw. *finalite* – czyli stanu docelowego. Zwłaszcza, gdy docelową wizję podpowiadają zwolennicy federacji europejskiej. Rozmowa o przyszłości UE w kategoriach *finalite* była w modzie pod koniec XX wieku. Ma nadal nielicznych zwolenników, jak Joschka Fischer, czy Guy Verhofstadt, ale to przeszłość. Wizja państwa ponadnarodowego nie współbrzmi z obecnymi nastrojami. Dostarcza amunicji eurosceptykom. Jest nierealna, bo nie ma i nie będzie narodu europejskiego. Jest naród amerykański, jako „melting pot” przybyszy ze wszystkich rejonów świata, w nadziei na lepsze życie. Ale nawet wspaniały i niezwykle szanowany Bronisław Geremek¹² nie znalazł narodu europejskiego.

10 Prace nad nią trwały od 2000 r., były niełatwe, a zakończone zostały 29 października 2004 r. podpisaniem w Rzymie tzw. Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy. Proces ratyfikacji Traktatu miał się zakończyć do 1 listopada 2006 r. O jego przyjęciu lub odrzuceniu przez kraje członkowskie mogło zadecydować społeczeństwo w referendum lub parlament krajowy. Cała procedura ratyfikacji załamała się w momencie odrzucenia traktatu konstytucyjnego w referendum we Francji (29 maja 2005 r.) i w Holandii (1 czerwca 2005 r.). Do idei reformy UE powrócono w 2006 r., kiedy Nicolas Sarkozy (ówczesny minister spraw wewnętrznych Francji) zaproponował, by z projektu Konstytucji dla Europy wybrać normy niewzbudzające kontrowersji i przygotować nowy traktat reformujący Unię Europejską. Ów dokument zyskał popularną nazwę traktatu lizbońskiego (przyp. red.).

11 Oficjalnie zwany Traktatem z Lizbony, podpisany – jako umowa międzynarodowa – przez rządy krajów członkowskich 13 grudnia 2007 roku w Lizbonie. Traktat z Lizbony wszedł w życie 1 grudnia 2009 r., zmieniając Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską. Traktat lizboński, który wprowadził m.in. reformę instytucji Unii Europejskiej, nieformalnie nazywany jest traktatem reformującym (przyp. red.).

12 Bronisław Geremek (1932–2008), polski historyk i polityk. Był wybitnym doradcą Lecha Wałęsy (ówczesnego przywódcy Solidarności) i kluczowym negocjatorem w organizacji wyborów parlamentarnych w 1989, które doprowadziły do władzy ludzi Solidarności. Później, jako minister spraw zagranicznych 1997–2000, podpisał porozumienie, które wprowadziło Polskę do NATO w 1999 roku. Bronisław Geremek w latach 1989–2001 był posłem na Sejm RP, a w latach 2004–2008 posłem Parlamentu Europejskiego.

National identity and European identity are not mutually exclusive. I feel good as a Pole and as a European. But I know that in trying moments, national identity turns out to be significantly stronger than the European kind. Federal visions of Europe serve the deceitful propaganda, also present in our country, that the European Union is aiming to uproot the nation state.

So this is my appeal: let's not take risks, let's not give ammunition to the skeptics and enemies of the Union. The process of integration in Europe is an evolutionary one, and there will be as much of this common Europe as is needed for the currency union and the entire EU to become more resistant to crises. We'll add as much political superstructure to the common market as is needed for it to function better, and for the EU to find a better place in the globalized world. Fiscal, banking and capital union: these are precisely the supplements dictated by the lesson of the economic crisis. Migration funds and a protection force for the EU's external borders are the results of the migration crisis.

It seems to me that we're witnessing a breakdown in the EU development paradigm that has bound together successive layers of integration with new treaties. The Maastricht Treaty (1992) and the Treaties of Nice (2001) and Lisbon (2007) are milestones in the development of the European community. It's just that in certain countries, treaties must be confirmed in a referendum, and recent experience tends to discourage this. Thus, I believe that we're doomed to a non-treaty evolution of the EU, so that we don't risk referenda. That means there will be international agreements and so-called enhanced cooperation. There will be consent to changes and further supplements, if the Union proves useful in crisis situations.

7. Changes are essential

The EU can't teach people how to live. It shouldn't interfere in regional, deeply rooted customs, such as the use of snuff, which greatly incensed Poland's Kashubian minority, but also the Bavarians, as an assault on their way of life. The EU is over-regulated: in this respect I agree with its critics. That harms the competitiveness of the European economy. Aware of this, the European Commission, led by Jose Manuel Barroso in his second term as president (2009–2014) commenced the REFIT, a review of regulations' cost, usefulness and whether they made sense. The purpose was to remove those

Tożsamość narodowa i tożsamość europejska nie wykluczają się. Ja się dobrze czuję jako Polak i jako Europejczyk. Ale wiem, że w chwilach próby, identyfikacja narodowa okazuje się znacznie silniejsza niż europejska. Federacyjne wizje europejskie służą kłamliwej propagandzie, obecnej także w naszym kraju, że Unia Europejska zmierza do wykorzenienia państwa narodowego.

Tak więc, mój apel jest następujący: nie ryzykujmy, nie dostarczajmy amunicji sceptykom i wrogom Unii. Proces integracji w Europie ma charakter ewolucyjny i tej wspólnej Europy będzie tyle, ile trzeba, aby unia walutowa i cała UE stały się bardziej odporne na kryzysy. Dodajemy tyle politycznej nadbudowy do wspólnego rynku, ile trzeba, by funkcjonował lepiej, a Unia lepiej znalazła się w globalnym świecie. Unia fiskalna, bankowa i kapitałowa – to są właśnie takie uzupełnienia, podyktowane przez lekcję kryzysu gospodarczego. Fundusze migracyjne i służba ochrony zewnętrznych granic Unii to wnioski z kryzysu migracyjnego.

Wydaje mi się, że jesteśmy świadkami załamania się paradygmatu rozwojowego Unii Europejskiej, który wiązał kolejne szczeble integracji z nowymi traktatami. Traktaty z Maastricht (1992), Nicei (2001), czy Lizbony (2007) to kamienie milowe w rozwoju wspólnoty europejskiej. Tyle, że traktaty w niektórych krajach muszą zatwierdzone w referendum, a ostatnie doświadczenia raczej zniechęcają. Sądzę więc, że jesteśmy skazani na pozatraktatową ewolucję Unii, by nie ryzykować referendum. Będą więc umowy międzyrządowe i tzw. „wzmocniona współpraca” (enhanced cooperation). Będzie zgoda na zmiany i kolejne uzupełnienia, jeśli Unia okaże się użyteczna w sytuacjach kryzysowych.

7. Zmiany są konieczne

Unia nie może uczyć ludzi jak mają żyć. Nie powinna ingerować w regionalne, głęboko zakorzenione obyczaje, choćby używanie tabaki, co mocno rozsierdziło naszych Kaszubów, ale też Bawarczyków, jako zamach na ich styl życia. UE jest przeregulowana – pod tym względem zgadzam się z jej krytykami. Przez to cierpi konkurencyjność europejskiej gospodarki. Świadoma tego Komisja Europejska kierowana przez Jose Manuela Barroso za jego drugiej kadencji jako przewodniczącego (lata 2009–2014 – przyp. red.) rozpoczęła tzw. REFIT, czyli przegląd regulacji pod kątem ich sensu, kosztów i uży-

that are dispensable or irritate the residents of Europe. We adopted the rule that for each new regulation introduced, one must be removed, if possible. I was very pleased by this. We must remove unnecessary regulations and concentrate on enforcing the rules that are already written into the treaties, because they contain the European path of trial and error. We should add only what is essential for the EU to endure. These regulations include protection of civil liberties against abuses of power, which for us in Poland is particularly important at the moment. They also include protecting the economy against irresponsible moves by governments, which serve only the short-term electoral interest and carry future costs. The EU treaties are the guarantee of civil liberties and rational economic management.

8. How to protect the values the EU is built on

The guardian of the values the European Union is built on is the European Commission. Article 2 of the Treaty on the European Union clearly lists these values. This purpose is also served by the Court of Justice. In light of how events are developing in Poland and Hungary, we have two new budget instruments, introduced to the 2021–27 Multiannual Financial Framework. There is a stick and a carrot. The stick is because of Orban and Kaczyński: it consists in tying funding to the rule of law. If there is no rule of law, the funds planned for a member state can be suspended. Of course, there is a problem in how to apply such an instrument so that the innocent beneficiaries of EU programs don't suffer for sins at the top. A complicated undertaking....

Fortunately, there's also a carrot, the European Values Instrument. Seeing the situation of the NGO sector in Poland and Hungary, I convinced the European Commission to include in the 2021-27 framework funding for civic organizations that cultivate the values of the united Europe. This was also done, and Polish MEP Michał Boni piloted this project through the forum of the European Parliament. This is hundreds of millions of euros that the non-governmental sector receives in competitions organized by Brussels, without interference from the member state's government. This is the point of the whole idea: the funds are

teczności. Celem było usunięcie tych, które są zbędne lub irytują mieszkańców Europy. Przyjęliśmy zasadę, że jeżeli ma zostać wprowadzona nowa regulacja, to należy zlikwidować jedną istniejącą, o ile to możliwe. Bardzo mnie to cieszyło. Trzeba usuwać zbędne regulacje i koncentrować się na egzekwowaniu tych reguł, które już są wpisane w traktaty, bo w nich zawarta jest europejska droga prób i błędów. Dodawać tylko to, co jest niezbędne dla trwałości Unii Europejskiej. W tych regułach mieści się ochrona obywatelskiej wolności przed nadużyciami władzy, co dla nas, Polaków, jest w tej chwili szczególnie ważne. Mieści się też ochrona gospodarki przed nieodpowiedzialnymi posunięciami rządów, które służą wyłącznie krótkookresowym interesom wyborczym, a dzieją się kosztem przyszłości. Traktaty Unii to jest ubezpieczenie wolności obywatelskich i racjonalnego gospodarowania.

8. Jak bronić wartości na których zbudowana jest Unia

Strażnikiem wartości, na których zbudowana jest Unia Europejska, jest Komisja Europejska. Art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej wyraźnie te wartości wymienia. Służą temu skutecznie także Europejski Trybunał Sprawiedliwości. Z uwagi na rozwój sytuacji w Polsce i na Węgrzech mamy dwa nowe instrumenty budżetowe, wprowadzone do projektu Wieloletnich Ram Finansowych 2021–27. Jest to „kij” i „marchewka”. „Kij” jest zasługą Orbana i Kaczyńskiego. Polega na wiązaniu funduszy z stanem praworządności. Jeżeli nie ma rządów prawa, to fundusze przewidziane dla danego kraju członkowskiego można zawiesić. Oczywiście jest problem, jak taki instrument stosować, żeby za grzechy na górze nie byli karani niewinni beneficjenci unijnych programów. Skomplikowane przedsięwzięcie...

Na szczęście, jest również „marchewka”, czyli tzw. Instrument Wartości. Widząc sytuację sektora pozarządowego w Polsce i na Węgrzech, przekonałem Komisję Europejską, by w projekcie na lata 2021-27 ujęła dotacje dla organizacji obywatelskich, które pielęgnują wartości zjednoczonej Europy. Tak się też stało, a na forum Parlamentu Europejskiego pilotował ten projekt Michał Boni (polski europoseł - przyp. red.). To jest kilkaset milionów euro, o które ubiega się sektor pozarządowy w konkursach rozstrzyganych przez Brukselę, bez ingerencji rządu kraju członkowskiego. Na tym właśnie polega cały pomysł: fundusze mają

to be divided according to the value added by civic initiatives in the defense of European values.

It's not difficult to note that both the threat of suspension of funding for a country without the rule of law and awards for civic initiatives are budget programs dictated by the development of the situation in Hungary and Poland. Our country, the largest beneficiary of EU funds since 2004, is now inspiring sanctions for violations of the principles of the rule of law, and simultaneously rewards for those who defend democracy. The EU budget for 2012–27 should take into account both sanctions and rewards. Whatever happens, in light of how the situation in Poland develops this will be a budget that's significantly worse for us than the current one. The so-called "good change" will bring material losses, measured in the billions of euros.

A final note

To survive, the European Union must prove its usefulness for ordinary people. Leaving things to the elites built the European community during the Cold War and for the following decades, because it gave a feeling of security and increasing well-being. Thus there was confidence that the European elites were leading the member countries in the right direction. The economic and migration crises undermined this confidence. By the time of the EU's 60th birthday,¹³ it was a festival of the elite. The residents of Europe didn't celebrate on the streets, because the EU, they felt, had become the distant domain of the Eurocrats in Brussels. This was a visible sign that the time of trust in the elites' infallibility was ending. We are witnessing the end of the confidence that built the European community from the time of its birth in the form of the Coal and Steel Community. So the survival of a cross-border community

13 The 60th anniversary of the Treaties of Rome. On March 25 1957, Belgium, France, the Federal Republic of Germany, Italy, Luxembourg and the Netherlands signed two treaties: the Treaty establishing the European Economic Community (ECC) and the Treaty establishing the European Atomic Energy Community (Euratom). The Treaties of Rome included an agreement on common institutions and their competences. On the basis of this agreement, institutions including the European Parliamentary Assembly were created. The European Social Fund was also set up, for the purpose of increasing the ability to employ workers and contributing to raising their living standards. And to help the community's economic expansion, the European Investment Bank was established.

być dzielone stosownie do wartości dodanej, jaką wnoszą inicjatywy obywatelskie w obronie europejskich wartości.

Nietrudno zauważyć, że zarówno groźba zawieszenie funduszy dla kraju niepraworządnego, jak i nagradzanie inicjatyw obywatelskich, to są inicjatywy budżetowe poddyktowane przez rozwój sytuacji na Węgrzech i w Polsce. Nasz kraj, który jest największym beneficjentem funduszy Unii Europejskiej od roku 2004, teraz inspiruje sankcje za łamanie zasady rządów prawa i zarazem nagradzanie tych, którzy bronią demokracji. W budżecie Unii Europejskiej na lata 2021-27 zarówno sankcje, jak i nagrody powinny być uwzględnione. Cokolwiek się stanie, z uwagi na rozwój sytuacji w Polsce, będzie to budżet, znacznie mniej korzystny dla nas, niż obecny. Tzw., „dobra zmiana” przyniesie materialne straty, liczone w miliardach euro.

Uwaga końcowa

Unia Europejska, by przetrwać, musi dowodzić swej użyteczności dla zwykłych ludzi. Zawierzenie elitom budowało wspólnotę europejską w czasie „zimnej wojny” i przez następne dekady, bo dawało poczucie bezpieczeństwa i wzrost dobrobytu. Stąd zaufanie, że europejskie elity prowadzą kraje członkowskie w dobrym kierunku. Kryzys gospodarczy i migracyjny podważył zaufanie. 60-lecie Unii¹³ było już świętem elit. Mieszkańcy Europy nie świętowali na ulicach, bo Unia, w ich odczuciu, stała się odległym siedliskiem eurokratów w Brukseli. To był widomy znak, że kończy się czas zawierzenia w nieomylności elit. Jesteśmy świadkami końca tej ufności, która budowała wspólnotę europejską od czasu jej narodzin, w postaci Wspólnoty Węgla i Stali. Zatem o trwałości wspólnoty ponad granicami zdecyduje jej użyteczność dla zwykłych ludzi, poddana szczególnej próbie w sytuacjach kryzysowych. Wtedy też uwierzą, że żaden

13 60. rocznica podpisania Traktatów Rzymskich. 25 marca 1957 r. w Rzymie Francja, Republika Federalna Niemiec, Włochy, Belgia, Holandia i Luksemburg podpisały dwa traktaty: Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) oraz Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Euratom). W skład Traktatów Rzymskich weszła umowa w sprawie wspólnych instytucji i ich kompetencji. Na mocy jej postanowień powołano m.in. Europejskie Zgromadzenie Parlamentarne. Utworzony został także Europejski Fundusz Społeczny, który miał za zadanie zwiększenie możliwości zatrudniania pracowników i przyczynianie się do podnoszenia poziomu ich życia. Dla ułatwienia ekspansji gospodarczej wspólnoty utworzono Europejski Bank Inwestycyjny. (przyp. red.).

is determined by its usefulness for ordinary people, which is subjected to a severe test in crisis situations. Then they will also believe that no member state can take on the challenges of the 21st century on its own.

Afterword: The coronavirus

This seminar took place before the European Union, after the hard experience of the financial and migration crises, was hit by the COVID-19 pandemic. Hence the question: to what degree will the coronavirus and its effects test my views on the condition and prospects of the European Union. Many brilliant prophecies have appeared for the future of the EU and our entire planet. I believe that Europe, in its own style, will draw pragmatic conclusions from the crisis, not revolutionary ones; conclusions that will allow us to continue enjoying a Europe without borders. Brussels will demonstrate its usefulness; it will react ably and flexibly. First of all, contrary to the deceitful statements of members of the Polish government, the EU warned of the threats already in 2021. Secondly, already in mid-March EU assistance programs were ready, i.e. earlier than the PiS government's "shield" program. The conclusion from the crisis will be a strengthening of all the preventive mechanisms that allow us to recognize threats and react in time of need. Research programs will be more strongly directed toward diagnosing and treating infectious diseases. Europe will gain greater self-sufficiency in the area of medical equipment and drugs, and the EU – greater competencies in the area of the health service, thus far entrusted to the member states. The 2021–27 budget must be reconstructed, to supplement the priority of the Green Deal with economic stimulus programs. In this way structural funds, which have the greatest multiplier effect for investment and the labor market, may return to favor. So once again: an addition, as a conclusion from the crisis, and not a reinvention of the EU.

Before and after the pandemic the European Union will be the greatest achievement of our Old Continent in its history. There will also always be people eager to question the EU's values. That's why a motto borrowed from the Polish poet Adam Mickiewicz is still fitting: "you are like health: how much one should cherish you only he can tell, who has lost you." Let's hope we don't live to see that!

kraj członkowski w pojedynkę nie podoła wyzwaniom XXI wieku!

Aneks: Koronawirus

Seminarium miało miejsce zanim Unię Europejską – ciężko doświadczoną przez kryzys finansowy i migracyjny – dotknęła pandemia COVID-19. Stąd pytanie: na ile koronawirus i jego następstwa weryfikują moje poglądy na stan i perspektywy Unii Europejskiej. Pojawiło się mnóstwo błyskotliwych przepowiedni co do przyszłości Unii i całej naszej planety po pandemii. Ja uważam, że Europa, w swoim stylu, wyciągnie z kryzysu wnioski pragmatyczne, a nie rewolucyjne, takie, które pozwolą nadal cieszyć się Europą bez granic. Bruksela demonstruje swoją użyteczność; reaguje sprawnie i elastycznie. Po pierwsze, wbrew kłamliwym wypowiedziom członków polskiego rządu, Unia Europejska już w styczniu 2021 roku ostrzegęła o zagrożeniach. Po drugie, już w połowie marca były gotowe unijne programy pomocowe, czyli wcześniej niż tzw. tarcze rządu PiS. Wnioskiem z kryzysu będzie wzmocnienie wszelkich profilaktycznych mechanizmów, które pozwalają rozpoznać zagrożenie i reagować w potrzebie. Programy badawcze będą w większym stopniu przekierowane na diagnostykę i leczenie chorób zakaźnych. Europa uzyska większą samowystarczalność w zakresie sprzętu medycznego i lekarstw, a Unia - większe kompetencje w zakresie służby zdrowia, dotąd powierzonej państwom członkowskim. Wieloletni budżet na lata 2021–27 musi zostać przebudowany, by priorytet Zielonego Ładu uzupełnić o programy stymulujące gospodarkę. W ten sposób do łaski mogą wrócić fundusze strukturalne, które mają największy efekt mnożnikowy dla inwestycji i rynku pracy. Więc znowu: uzupełnienia, jako wnioski z kryzysu, a nie wymyślanie Unii na nowo.

Przed pandemią i po pandemii, Unia Europejska stanowić będzie największe osiągnięcie naszego Starego Kontynentu w jego historii. Zawsze będą też chętni, by wartość Unii kwestionować. Dlatego niezmiennie pasuje motto zapożyczone od Mickiewicza: „ty jesteś jak zdrowie, ile cię trzeba cenić, ten tylko się dowie, kto cię stracił”. Obyśmy tego nie doświadczyli!

Janusz Lewandowski

He is an economist, academic teacher, politician and Polish and EU official. He graduated in economics from the University of Gdańsk, where he also received his PhD. He taught there from 1974–1984, and in 1989 co-founded the Gdańsk Institute for Market Economics, the first private economic institute in the Third Republic of Poland. Lewandowski started his political career in the Solidarity trade union, where he was an economic adviser from 1980–1989. In 1988 he co-founded the Liberal-Democratic Congress (KLD) party, becoming its leader. Selected as an MP in Poland's first post-communist Sejm (the lower house of parliament), he also served as minister of privatization in the governments of Jan Krzysztof Bielecki (1991) and Hanna Suchocka (1992–1993). In that role Lewandowski launched the Warsaw Stock Exchange, prepared the Mass Privatization Program and led the first sales of large enterprises. After the KLD lost the 1993 elections, Lewandowski worked in the private sector for five years. When the party merged with the Democratic Union, he became a member of the newly created Freedom Union, taking a seat on its board and entering the Sejm in 1997. In 2001 Lewandowski transferred to the Civic Platform party, winning a seat representing Gdańsk, and served in the party leadership. In 2004 he was elected as an MEP for the first of four times (most recently this year). Lewandowski chaired the European Parliament Committee on Budgets for 2.5 years starting in 2004, serving as deputy chair for the remainder of his five-year term. In 2009, after being elected as an MEP he was nominated by the Polish government to the European Commission and appointed as commissioner for financial programming and the budget, a position he held for five years before returning to the European Parliament.

Ekonomista, nauczyciel akademicki, polityk, urzędnik państwowy i unijny. Absolwent ekonomii na Uniwersytecie Gdańskim, tam otrzymał także tytuł doktora ekonomii. Nauczyciel akademicki na UG (1974–1984). W 1989 r. był jednym z założycieli Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową w Gdańsku, pierwszego prywatnego instytutu ekonomicznego w III RP. Karierę polityczną rozpoczął w NSZZ „Solidarność”, dla którego był doradcą ekonomicznym (1980–1989). W 1988 r. współzałożył partię polityczną Kongres Liberalno-Demokratyczny, którego został przewodniczącym. Wybrany na posła Sejmu I kadencji, pełnił równocześnie funkcję ministra przekształceń własnościowych w rządach J.K. Bieleckiego (1991) i H. Suchockiej (1992–1993). Jego zasługą jako ministra prywatyzacji było uruchomienie giełdy warszawskiej, opracowanie Programu Powszechnej Prywatyzacji oraz przeprowadzenie pierwszych prywatyzacji dużych przedsiębiorstw. Po porażce wyborczej KLD w 1993 r., przez pięć lat pracował w sektorze prywatnym. Po połączeniu KLD z Unią Demokratyczną został członkiem nowej Unii Wolności, której został członkiem zarządu. Z listy UW wszedł w 1997 r. do Sejmu III kadencji. W 2001 przeszedł do Platformy Obywatelskiej, uzyskując mandat posła IV kadencji w okręgu gdańskim. Zasiadał we władzach krajowych PO. Od 2004 roku europoseł kolejnych czterech kadencji (2004, 2009, 2014 i 2019). Przez 2,5 roku przewodniczący komisji budżetowej PE, następnie jej wiceprzewodniczący (2004–2009). W 2009 r. nominowany przez rząd Polski na polskiego komisarza europejskiego i powołany przez PE na komisarza ds. programowania finansowego i budżetu, którą to funkcję pełnił przez pięć lat. W roku 2019 ponownie wybrany do Parlamentu Europejskiego.

The list of previous PBR-CASE / BRE Bank – CASE and mBank – CASE Seminar Proceedings

Lista Zeszytów PBR-CASE / BRE Bank – CASE i mBank – CASE

Previous editions are available at

<http://www.case-research.eu/en/bre-bank-mbank-case-seminar-proceedings>

Poprzednie edycje dostępne pod adresem

<http://www.case-research.eu/pl/bre-bank-mbank-case-seminar-proceedings>

1. Absorpcja kredytów i pomocy zagranicznej w Polsce w latach 1989–1992
2. Absorpcja zagranicznych kredytów inwestycyjnych w Polsce z perspektywy pożyczkodawców i pożyczkobiorców
3. Rozliczenia dewizowe z Rosją i innymi republikami b. ZSRR. Stan obecny i perspektywy
4. Rynkowe mechanizmy racjonalizacji użytkowania energii
5. Restrukturyzacja finansowa polskich przedsiębiorstw i banków
6. Sposoby finansowania inwestycji w telekomunikacji
7. Informacje o bankach. Możliwości zastosowania ratingu
8. Gospodarka Polski w latach 1990–92. Pomiary a rzeczywistość
9. Restrukturyzacja finansowa przedsiębiorstw i banków
10. Wycena ryzyka finansowego
11. Majątek trwały jako zabezpieczenie kredytowe
12. Polska droga restrukturyzacji złych kredytów
13. Prywatyzacja sektora bankowego w Polsce – stan obecny i perspektywy
14. Etyka biznesu
15. Perspektywy bankowości inwestycyjnej w Polsce
16. Restrukturyzacja finansowa przedsiębiorstw i portfeli trudnych kredytów banków komercyjnych (podsumowanie skutków ustawy o restrukturyzacji)
17. Fundusze inwestycyjne jako instrument kreowania rynku finansowego w Polsce
18. Dług publiczny
19. Papiery wartościowe i derywaty. Procesy sekurytyzacji
20. Obrót wierzytelnościami
21. Rynek finansowy i kapitałowy w Polsce a regulacje Unii Europejskiej
22. Nadzór właścicielski i nadzór bankowy
23. Sanacja banków
24. Banki zagraniczne w Polsce a konkurencja w sektorze finansowym
25. Finansowanie projektów ekologicznych
26. Instrumenty dłużne na polskim rynku
27. Obligacje gmin
28. Sposoby zabezpieczania się przed ryzykiem niewypłacalności kontrahentów. Wydanie specjalne: Jak dokończyć prywatyzację banków w Polsce
29. Jak rozwiązać problem finansowania budownictwa mieszkaniowego
30. Scenariusze rozwoju sektora bankowego w Polsce

31. Mieszkalnictwo jako problem lokalny
32. Doświadczenia w restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstw w krajach Europy Środkowej
33. (nie ukazała się / was not published)
34. Rynek inwestycji energooszczędnych
35. Globalizacja rynków finansowych
36. Kryzysy na rynkach finansowych skutki dla gospodarki polskiej
37. Przygotowanie polskiego systemu bankowego do liberalizacji rynków kapitałowych
38. Docelowy model bankowości spółdzielczej
39. Czy komercyjna instytucja finansowa może skutecznie realizować politykę gospodarczą państwa?
40. Perspektywy gospodarki światowej i polskiej po kryzysie rosyjskim
41. Jaka reforma podatkowa jest potrzebna dla szybkiego wzrostu gospodarczego?
42. Fundusze inwestycyjne na polskim rynku – znaczenie i tendencje rozwoju
43. Strategia walki z korupcją – teoria i praktyka
44. Kiedy koniec złotego?
45. Fuzje i przejęcia bankowe
46. Budżet 2000
47. Perspektywy gospodarki rosyjskiej po kryzysie i wyborach
48. Znaczenie kapitału zagranicznego dla polskiej gospodarki
49. Pierwszy rok sfery euro – doświadczenia i perspektywy
50. Finansowanie dużych przedsięwzięć o strategicznym znaczeniu dla polskiej gospodarki
51. Finansowanie budownictwa mieszkaniowego
52. Rozwój i restrukturyzacja sektora bankowego w Polsce – doświadczenia 11 lat
53. Dlaczego Niemcy boją się rozszerzenia strefy euro?
54. Doświadczenia i perspektywy rozwoju sektora finansowego w Europie Środkowo-Wschodniej
55. Portugalskie doświadczenia w restrukturyzacji i prywatyzacji banków
56. Czy warto liczyć inflację bazową?
57. Nowy system emerytalny w Polsce – wpływ na krótko- i długoterminowe perspektywy gospodarki i rynków finansowych
58. Wpływ światowej recesji na polską gospodarkę
59. Strategia bezpośrednich celów inflacyjnych w Ameryce Łacińskiej
59. (a) Reformy gospodarcze w Ameryce Łacińskiej
60. (nie ukazała się / was not published)
61. Stan sektora bankowego w gospodarkach wschodzących – znaczenie prywatyzacji
62. Rola inwestycji zagranicznych w gospodarce
63. Rola sektora nieruchomości w wydajnej realokacji zasobów przestrzennych
64. Przyszłość warszawskiej Giełdy Papierów Wartościowych
65. Stan finansów publicznych w Polsce – konieczność reformy
66. Polska w Unii Europejskiej. Jaki wzrost gospodarczy?
67. Wpływ sytuacji gospodarczej Niemiec na polską gospodarkę

68. Konkurencyjność reform podatkowych – Polska na tle innych krajów
69. Konsekwencje przystąpienia Chin do WTO dla krajów sąsiednich
70. Koszty spowolnienia prywatyzacji w Polsce
71. Polski sektor bankowy po wejściu Polski do Unii Europejskiej
72. Reforma procesu stanowienia prawa
73. Elastyczny rynek pracy w Polsce. Jak sprostać temu wyzwaniu?
74. Problem inwestycji zagranicznych w funduszu emerytalnym
75. Funkcjonowanie Unii Gospodarczej i Walutowej
76. Konkurencyjność sektora bankowego po wejściu Polski do Unii Europejskiej
77. Zmiany w systemie polityki monetarnej na drodze do euro
78. Elastyczność krajowego sektora bankowego w finansowaniu MSP
79. Czy sektor bankowy w Polsce jest innowacyjny?
80. Integracja europejskiego rynku finansowego – Zmiana roli banków krajowych
81. Absorpcja funduszy strukturalnych
82. Sekurytyzacja aktywów bankowych
83. Jakie reformy są potrzebne Polsce?
84. Obligacje komunalne w Polsce
85. Perspektywy wejścia Polski do strefy euro
86. Ryzyko inwestycyjne Polski
87. Elastyczność i sprawność rynku pracy
88. Bułgaria i Rumunia w Unii Europejskiej Szansa czy konkurencja dla Polski?
89. Przedsiębiorstwa sektora prywatnego i publicznego w Polsce (1999–2005)
90. SEPA – bankowa rewolucja
91. Energetyka–polityka–ekonomia
92. Ryzyko rynku nieruchomości
93. Wyzwania dla wzrostu gospodarczego Chin
94. Reforma finansów publicznych w Polsce
95. Inflacja – czy mamy nowy problem?
96. Zaburzenia na światowych rynkach a sektor finansowy w Polsce
97. Stan finansów ochrony zdrowia
98. NUK – Nowa Umowa Kapitałowa
99. Rozwój bankowości transgranicznej a konkurencyjność sektora bankowego w Polsce
100. Kryzys finansowy i przyszłość systemu finansowego
101. Działalność antykryzysowa banków centralnych
102. Jak z powodzeniem wejść do strefy euro
103. Integracja rynku finansowego po pięciu latach członkostwa Polski w Unii Europejskiej
104. Nowe wyzwania w zarządzaniu bankami w czasie kryzysu
105. Credit crunch w Polsce?

106. System emerytalny. Finanse publiczne. Długookresowe cele społeczne
107. Finanse publiczne w krajach UE. Jak posprzątać po kryzysie (cz. 1)
108. Finanse publiczne w krajach UE. Jak posprzątać po kryzysie (cz. 2)
109. Kryzys finansowy – Zmiany w regulacji i nadzorze nad bankami
110. Kryzys fiskalny w Europie – Strategie wyjścia
111. Banki centralne w zarządzaniu kryzysem finansowym – Strategie wyjścia
112. Gospodarka nisko emisyjna – czy potrzebny jest Plan Marshalla?
113. Reformy emerytalne w Polsce i na świecie widziane z Paryża
114. Dostosowanie fiskalne w Polsce w świetle konstytucyjnych i ustawowych progów ostrożnościowych
115. Strefa euro – kryzys i drogi wyjścia
116. Zróżnicowanie polityki fiskalnej w trakcie kryzysu lat 2007–2009 i po kryzysie
117. Perspektywy polskiej gospodarki w latach 2012–2013
118. Problemy fiskalne w czasach malejącego popytu i obaw o wysokość długu publicznego
119. Kondycja banków w Europie i Polsce. Czy problemy finansowe inwestorów strategicznych wpłyną na zaostrzenie polityki kredytowej w spółkach–córkach w Polsce
120. Zmiany regulacji a rozwój sektora bankowego
121. Scenariusze energetyczne dla Polski mBank – CASE Seminar Proceedings No. 130 / Zeszyt mBank – CASE Nr 130 39
122. Dlaczego nie wolno dopuścić do rozpadu strefy euro
123. Unia bankowa – skutki dla UE, strefy euro i dla Polski
124. Procedura restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banku doświadczenia światowe, rozwiązania dla UE i dla Polski
125. Ład korporacyjny w bankach po kryzysie
126. Sektor bankowy w Europie. Co zmienił kryzys?
127. Austerity Revisited, czyli ponownie o zacieśnieniu fiskalnym
128. Polityczne korzenie kryzysów bankowych i ograniczonej akcji kredytowej
129. Długofalowe skutki polityki niskich stop i poluzowania polityki pieniężnej
130. Kryzysy finansowe w ujęciu historycznym i co z nich dla nas wynika / Lessons learned for monetary policy from the recent crisis
131. Skutki niekonwencjonalnej polityki pieniężnej: czego banki centralne nie uwzględniają w swoich modelach?
/ The effects of unconventional monetary policy: what do central banks not include in their models?
132. Czy w Europie jest za dużo banków? / Is Europe Overbanked?
133. Transformacja gospodarcza w Polsce w perspektywie porównawczej / The Polish Transition in a Comparative Perspective
134. Jak kształtowała się konkurencja w sektorze bankowym w Polsce i w Europie przed kryzysem i w okresie kryzysu
/ On Competition in the Banking Sector in Poland and Europe Before and During the Crisis
135. Ćwierć wieku ukraińskich reform: za mało, za późno i zbyt wolno / A quarter century of economic reforms in Ukraine:
too late, too slow, too little
136. Korporacyjny rynek papierów dłużnych w Polsce: aktualny stan, problemy, perspektywy rozwoju
/ Corporate debt securities market in Poland: state of art, problems, and prospects for development
137. Unia Bankowa - gdzie jesteśmy / The Banking Union: State of Art
138. Bezpośrednie i pośrednie obciążenia polskich banków AD 2015. Próba inwentaryzacji i pomiaru niektórych z nich
/ New publication: An assessment of direct and indirect liabilities of Polish banks AD 2015
140. Stan i perspektywy rozwoju rynku funduszy private equity w Polsce
/ The condition of and prospects for the private equity funds market in Poland

141. Co dalej z systemem Euro? / Rethinking the Euro system (w przygotowaniu)
142. Problem nieściągalności VAT w Polsce pod lupą / VAT non-compliance in Poland under scrutiny
143. Polityka gospodarcza i rozwój sytuacji makroekonomicznej na Węgrzech, 2010–2015 / Economic policy and macroeconomic developments in Hungary, 2010–2015
144. O wzroście gospodarczym w Europie, czyli niepewna perspektywa rozwoju krajów zachodnich / On Economic Growth in Europe, or, The Uncertain Growth Prospects of Western Countries
145. The Catalan economy: Crisis, recovery and policy challenges / Katalońska gospodarka: kryzys, odbudowa i wyzwania dla polityki gospodarczej
146. Economic policy, the international environment and the state of Poland's public finances: Scenarios / Polityka gospodarcza i otoczenie międzynarodowe, a stan finansów publicznych w Polsce. Scenariusze
147. Jak Komisja Europejska i kraje europejskie walczą z oszustwami VAT / How the European Commission and European countries fight VAT fraud
148. Kapitalizm oligarchiczny w Rosji: stagnacyjny ale stabilny / Russia's Crony Capitalism: Stagnant But Stable
149. Znaczenie imigracji zarobkowej dla gospodarki Polski / The Influence of Economic Migration on the Polish Economy
150. More for less: What tax system for Poland? / Więcej za mniej: jaki system podatkowy dla Polski
151. The Stupendous US Record Gets Suppressed / Zdumiewające karty amerykańskiej historii pozostają w ukryciu
153. Will Ukraine Be Able to Establish Real Property Rights? / Czy Ukraina będzie w stanie wprowadzić rzeczywiste prawa własności?
154. Thinking about pension systems for the 21st century: A few remarks based on the Polish example / Rozważania o systemie emerytalnym w XXI wieku: Kilka uwag na podstawie polskiego systemu
156. What's next for healthcare in Poland: diagnosis and prognosis / Co dalej z ochroną zdrowia w Polsce – stan i perspektywy
157. Is a Fiscal Policy Council needed in Poland? / Czy Rada Polityki Fiskalnej jest potrzebna Polsce?
158. Is Non-State Money Possible? / Czy pieniądz niepaństwowy jest możliwy?
159. Why do we need self-employed persons? Some economic reflections, mainly tax related ones / Po co nam samozatrudnieni? Refleksje ekonomiczne, głównie podatkowe
160. Financing for the Polish economy: prospects and threats / Finansowanie polskiej gospodarki: perspektywy i zagrożenia
161. Turning away from globalization? Trade wars and the rules of competition in global trade: Implications for the EU / Czy odwrót od globalizacji? / Wojny handlowe oraz zasady konkurencji w światowym handlu. Implikacje dla UE
163. Estonian corporate tax: Lessons for Poland / Estoński CIT – lekcje dla Polski
164. Is a bubble inflating on Poland's housing market? / Czy na polskim rynku mieszkaniowym narasta bańka cenowa